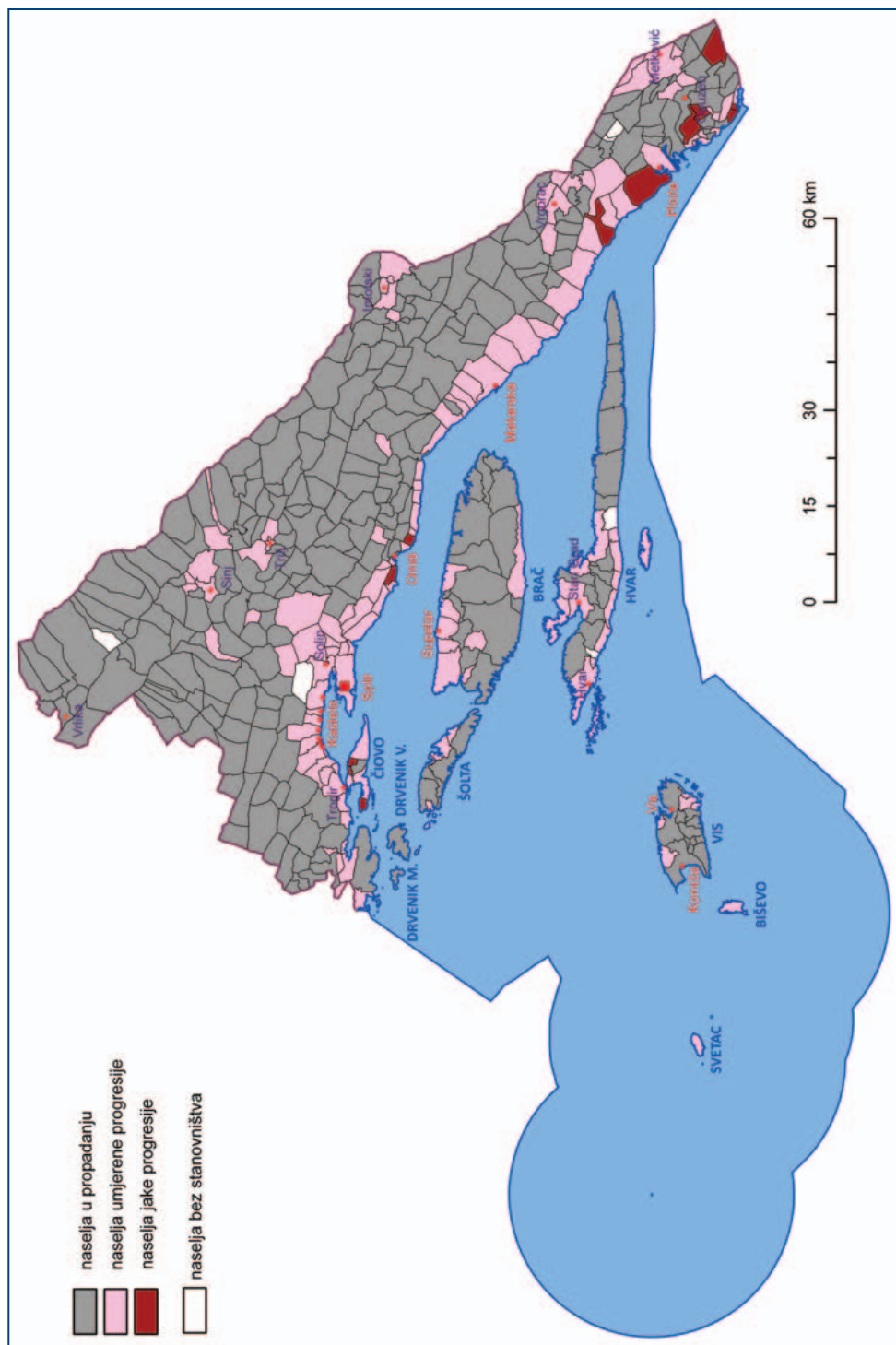

ANALIZA NASELJA PREMA DEMOGRAFSKIM, SOCIO-EKONOMSKIM, FIZIONOMSKIM I FUNKCIONALNIM PROMJENAMA (SLIKA 1)

Izvor: Mišetić, R., 2010: Utjecaj demografskih čimbenika na transformaciju srednjodalmatinskih naselja, doktorska disertacija, Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb

METODA KLASTERIZACIJE SREDNJODALMATINSKIH NASELJA

Cilj ove klasterizacije je grupiranje jedinica analize tj. naselja u homogene grupe po odabranim obilježjima. Ta obilježja predstavljaju analitičke pokazatelje demografskih, socio-ekonomskih, fizionomskih i funkcionalnih značajki naselja u kojima su zabilježene promjene koje su se dogodile u razdoblju od 1981. do 2001. godine. Od ukupnog korpusa srednjodalmatinskih naselja u analizu ih je ušlo 415. U ovom radu u analizu se nije ušlo s maksimalnim brojem varijabli, koje bi se reducirale faktorskom analizom kao što je to čest slučaj u klaster analizama s velikim brojem obilježja nego se na temelju početne hipoteze ograničio broj varijabli na tzv. „varijable promjene“ a nakon toga se izračunom korelacijske matrice definirao izbor varijabli koje će ući u klaster analizu.

Na početku analize izračunati su indeksi, koeficijenti, indeksi promjene, stope prosječnih godišnjih promjena i razlike u udjelima za svaku grupu obilježja (30 varijabli koje opisuju demografske, socio-ekonomske, fizionomske i funkcionalne promjene).

Sljedeći korak je bio izračun korelacijske matrice kako bi se za analizu uzele u obzir samo one varijable demografske, socio-ekonomske, fizionomske i funkcionalne promjene koje su međusobno značajno visoko korelirane. Time se definirao konačan broj varijabli, pa je od ukupno 30 varijabli njih 13 ušlo u klaster analizu (tip veličine promjene broja stanovnika 1981.-2001., prosječna godišnja stopa migracije 1981.-2001., indeks promjene ženskog stanovništva 2001./1981., razlika indeksa obrazovanosti 1981.-2001., indeks promjene broja aktivnog stanovništva 2001./1981., indeks promjene broja zaposlenih u tercijarnom sektoru 2001./1981., indeks promjene broja zaposlenih u kvartarnom sektoru 2001./1981., indeks promjene broja kućanstava 2001./1981., indeks promjene broja samačkih kućanstava 2001./1981., indeks promjene ukupnog broja stanova 2001./1981., indeks promjene ukupne površine stanova 2001./1981., indeks promjene broja stanova za stalno stanovanje 2001./1981. i razlika udjela stanova za odmor i rekreaciju 1981.-2001.).

Nakon utvrđenih korelacija po zadanom kriteriju prišlo se grupiranju naselja klaster analizom po tako odabranim indikatorima promjena.

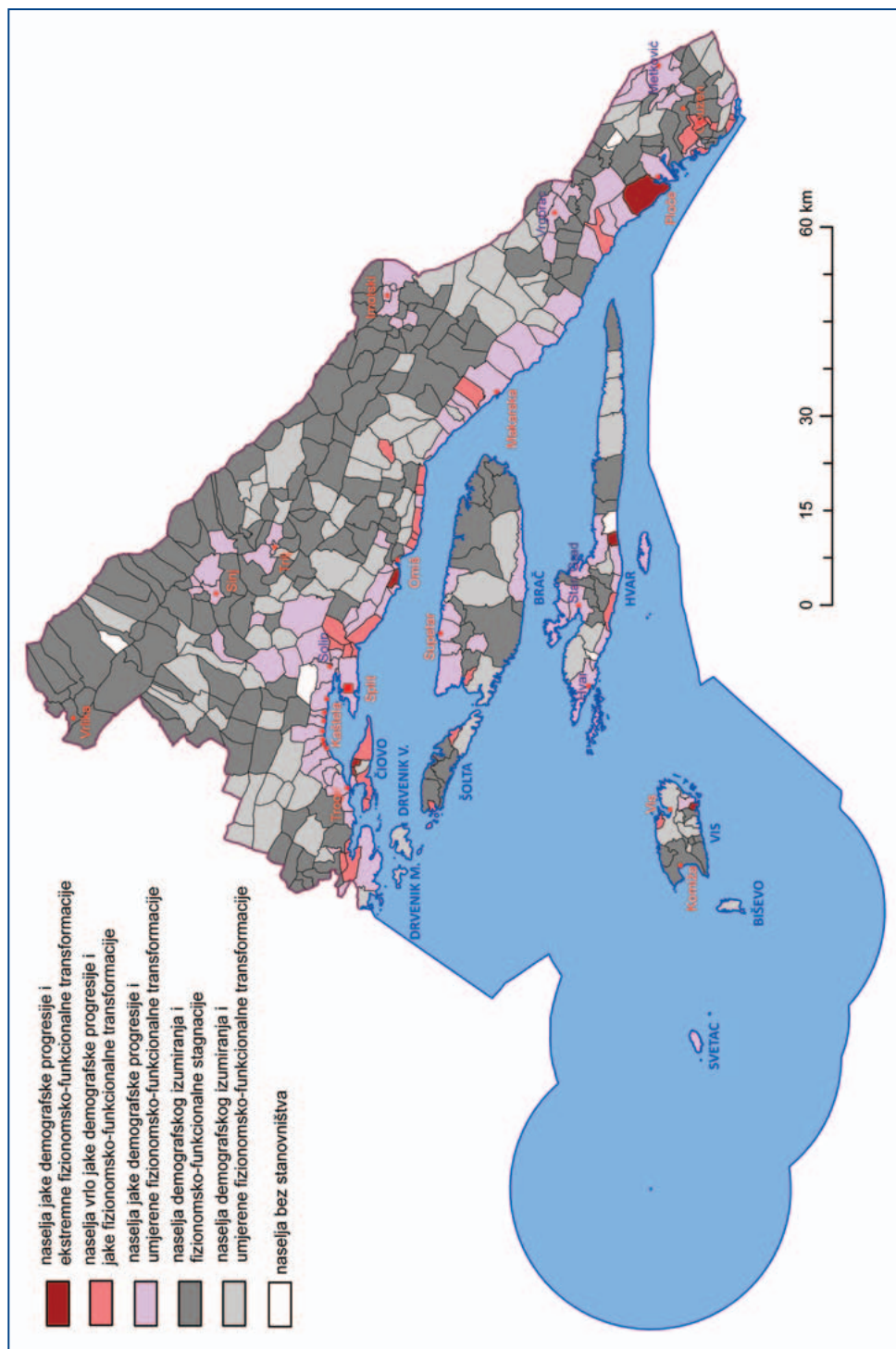
ANALIZA NASELJA PREMA DEMOGRAFSKIM, SOCIO-EKONOMSKIM, FIZIONOMSKIM I FUNKCIONALNIM PROMJENAMA (SLIKA 1)

Analizom su se izdvojila tri klastera ili tri grupe naselja koje se međusobno razlikuju po demografskim, socio-ekonomskim, fizionomskim i funkcionalnim promjenama. U prvom klasteru je 273 naselja, u drugom je 130, a treći klaster čini manja skupina od 12 naselja.

Prvi, najbrojniji klaster u demografskom smislu karakteriziraju jake regresijske promjene, tj. depopulacija uzrokovana negativnim prirodnim i mehaničkim kretanjem, praćeno smanjenjem ukupnog broja kućanstava i porastom broja samačkih kućanstava (N=273, 65,8%). Ostali pokazatelji socio-ekonomskih promjena bilježe negativne trendove. U fizionomskom smislu naselja ove skupine doživljavaju vrlo blagi razvoj, gotovo bi se moglo reći da stagniraju, dok je u funkcionalnom smislu otpočeo proces zamjene funkcija stanovanja i odmora (pad broja stanova za stalno stanovanje u razdoblju 1981.-2001. i porast udjela stanova za odmor i rekreaciju). Na temelju navedenih značajki ova skupina opravdano nosi naziv „naselja u propadanju“. Većinu naselja srednjodalmatinskog zaleđa pripadaju ovoj skupini. Pored njih i većina otočnih naselja (uglavnom u unutrašnjosti otoka) ulazi u ovu skupinu. Također se može reći da je riječ o skupini pretežito ruralnih naselja.

Drugu skupinu čini 130 (31,3%) naselja smještenih na obali, te gradska naselja u zaleđu i naselja u njihovoj neposrednoj okolici. Ovu grupu naselja karakterizira demografska stabilnost te umjereni socio-ekonomski razvoj. Primarna im je funkcija stanovanje što se vidi iz podataka o porastu broja stanova za stalno stanovanje uz stagnaciju udjela stanova za odmor i rekreaciju.

ANALIZA NASELJA PREMA DEMOGRAFSKIM, FIZIONOMSKIM I FUNKCIONALNIM PROMJENAMA (SLIKA 2)

Izvor: Mišetić, R., 2010: Utjecaj demografskih čimbenika na transformaciju srednjodalmatinskih naselja, doktorska disertacija, Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb

Treći klaster čini 12 (2,9%) naselja koja u demografskom smislu doživljavaju „jaku progresiju“, a i pokazatelji socio-ekonomskih, fizionomskih i funkcionalnih promjena su izrazito (ekstremno) visoki. Riječ je o naseljima na obali koje karakterizira ekspanzivni razvoj i u demografskom i u fizionomskom aspektu. Specifičnost naselja ove skupine je i izraziti porast broja samačkih kućanstava te pad udjela stanova za odmor. Ekstremne vrijednosti upućuju na zaključak da je riječ o naseljima koja proživljavaju netipične i brze promjene i u demografskom i u fizičkom pogledu zbog čega traže posebnu pozornost.

ANALIZA NASELJA PREMA DEMOGRAFSKIM, FIZIONOMSKIM I FUNKCIONALNIM PROMJENAMA (SLIKA 2)

Prethodna klaster analiza pokazala je da u skupini srednjodalmatinskih naselja postoje naselja s izrazito turbulentnim demografskim i fizionomskim i funkcionalnim promjenama zbog čega dolazi do snažne transformacije naselja u prostoru. Stoga je napravljena još jedna klaster analiza koja je uzela u obzir samo varijable ovih promjena. Pri tome su naselja analizirana s obzirom na temeljnu demografsku varijablu promjene: tip veličine promjene broja stanovnika 1981.-2001. godine te indekse promjene broja i površine stanova 2001./1981., indeks promjene broja stanova za stalno stanovanje 2001./1981., i razliku udjela stanova za odmor i rekreaciju 1981.-2001. Dakle, odabrane su one fizionomske i funkcionalne varijable koje su visoko korelirane s demografskom varijablom tip veličine promjene broja stanovnika 1981.-2001. godine.

Analiza je pokazala da postoji 5 skupina naselja koja se međusobno razlikuju (a slična su unutar skupina) s obzirom na odabrane parametre analize.

Prvi klaster obuhvatio je 6 (1,4%) naselja, a karakterizira ga demografska progresija, te izrazito veliki porast stambenog prostora, kao i porast broja stanova za stalno stanovanje. Zabilježen je i umjereni porast udjela stanova za odmor i rekreaciju iako bi se po ekspanziji stambenog fonda i geografskom položaju naselja očekivao snažniji porast.

Drugi klaster obuhvaća 31 (7,5%) naselje, pretežno na obali i otocima, te u okolici Splita. Karakterizira ih izrazito progresivan demografski razvoj, snažan fizionomski razvoj, ali uz zabilježen pad udjela stanova za odmor.

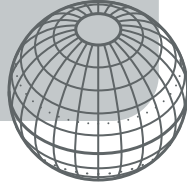
Treći klaster čini 98 naselja (23,6%). U ovoj je skupini većina gradskih naselja, a po položaju to su naselja na obali te gradska naselja u zaleđu i njima prostorno bliska naselja. Karakterizira ih demografska progresija i fizionomski razvoj koji pokazuje umjereniju dinamiku od prva dva klastera u kojima dominira funkcija stanovanja.

Četvrti klaster okuplja najveći broj naselja (188, 45,3%) pretežito u zaleđu i na otocima, većinom seoskog tipa. Karakterizira ga depopulacija (demografsko izumiranje) s vrlo blagim porastom stambenog fonda i brojem i površinom te stagnacija u obje funkcionalne kategorije (za stalno stanovanje i za odmor).

Peti klaster obuhvatio je 92 (22,2%) naselja sličnog geografskog smještaja kao i prethodni (zaleđe i otoci), većinom seoskih naselja, sa još snažnijom depopulacijom ali nešto većim porastom broja i površine stanova. Kod naselja ove skupine primjećuje se pad broja stanova za stalno stanovanje uz značajan porast udjela stanova za odmor i rekreaciju, što navodi na zaključak o prisutnom procesu funkcionalne transformacije naselja u naselja za odmor.

IZVOR:

Mišetić, R., 2010: Utjecaj demogeografskih čimbenika na transformaciju srednjodalmatinskih naselja, doktorska disertacija, Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb

SVJETSKA GEOGRAFSKA OLIMPIJADA

TAIPEI, 29. 07. - 04. 08. 2010.

Osma po redu Svjetska geografska olimpijada održana je od 29. srpnja do 4. kolovoza 2010. u Taipeiju na Tajvanu. Na olimpijadi je sudjelovalo 27 zemalja, među kojima po prvi puta i Hrvatska (debitant kao i Danska, Singapur i Hong Kong). U hrvatskom timu bili su učenici Petra Lacković (Druga gimnazija, Varaždin), Karlo Lugomer (XV. gimnazija, Zagreb), Ivan Berdalović (Gimnazija Beli Manastir), Albert Škegro (V. gimnazija, Zagreb) te voditelji Marin Cvitanović i Ivan Čanjevac (HGD i Geografski odsjek PMF-a Sveučilišta u Zagrebu).

foto: arhiva IGEO 2010.

Sl. 1. Ulaz u kampus

Olimpijada je održana u predgrađu Taipeija, u *Sacred Heart High School for Girls*, rimokatoličkom internatu koji je organiziran kao kampus. Terenski dio natjecanja održavao se u obližnjem parku prirode. Na Olimpijadi je sudjelovalo 106 natjecatelja i 58 voditelja i članova odbora.

Olimpijada je bila vrlo dobro organizirana te je postignut dobar odnos natjecateljskog dijela (različitih testiranja), društvenih i kulturnih događanja. Natjecateljski dio sastojao se iz tri dijela: Pismeni ispit (Written Response Test), Terenski rad (Fieldwork Test) i Multimedijalni ispit. Svaki natjecatelj sve je ispitate rješavao samostalno te su se na kraju rezultati iz sva tri dijela zbrajali. Pismeni ispit donosio je 40 %, Terenski rad 40 % te Multimedijalni ispit 30 % ukupnih bodova.

foto: arhiva IGEO 2010.

Sl. 2. Ceremonija otvaranja

foto: Ivan Čanjevac

Sl. 3. Kravata - zaštitni znak hrvatskoga tima

Pismeni ispit trajao je 3 sata i sastojao se iz šest tematskih dijelova: I. Milenijski ciljevi (Millenium Development Goals), II. Poplave, III. Geografija stanovništva, IV. Reljef, V. Poljoprivreda i okoliš, VI. Prirodni rizici. Svaki tematski dio sadržavao je materijale, primjerice kraće članke, tablice s podacima, dijagrame, fotografije, satelitske snimke. Faktografija se gotovo uopće nije provjeravala, naglasak je bio na analiziranju materijala, povezivanju, zaključivanju, geografskom razmišljanju. Pitanja su uglavnom bila otvorenog tipa – objasni, navedi nekoliko primjera, navedi i obrazloži svoj odgovor. Također, u nekim tematskim dijelovima crtali su se dijagrami.

foto: Ivan Čanječvac

Sl. 4. Pismeni ispit

foto: Ivan Čanječvac

Sl. 5. Pobjednički hrvatski plakat

Sl. 6. Hrvatski tim nakon podjele medalja

Terenski rad sastojao se iz dva dijela: vježbe kartiranja na terenu te analiziranja i odgovaranja na pitanja u učionici. Zahtijevao je kartografske vještine (čitanje, analiza, izrada karata), sposobnost problemskoga razmišljanja i izražavanja te grafičke vještine (izrada grafikona, tablica, skica). Učenici su prije podne, u vremenu od četiri sata promatrali i kartirali močvarno područje Guandu (*Guandu Nature Park*) na podloge, a poslije podne u vremenu od 2,5 sata, u učionicama analizirajući svoje karte te dodatne materijale (satelitske podloge, fotografije, brošure) odgovarali na pitanja otvorenog tipa. Na kartama su trebali ucrtati granice i imenovati područja različite namjene. U učionicama je zadatak bio nacrtati vremenski dijagram na kojemu treba opisati značajne promjene u krajoliku izazvane ljudskom djelatnošću. Drugi zadatak bio je skicirati presjek kroz park prirode u kojemu su obuhvaćeni značajni vodozaštitni objekti unutar parka. Konačno, posljednji zadatak bio je staviti se u ulogu gradskoga planera te uz obrazloženje razmišljati što s analiziranim područjem (u kojemu se isprepliće više interesa) u budućnosti. Terenski se rad rješavao samostalno (na terenu su se kretali u manjim miješanim skupinama s pratiteljem). Cijeli terenski dio natjecanja zapravo je trajao dan i pol. Prvi dan je održan uvodni dio s GPS vježbom dok je drugi dan u dva dijela održano natjecanje.

foto: Ivan Čanjevac

Sl. 7. Nacionalno kazalište

Multimedijalni test održan je kao posljednji dio natjecanja. Test se sastoji od niza zadataka koji su predočeni fotografijama, grafikonima, satelitskim snimkama i slično te se na temelju predočenih sadržaja treba odgovoriti na pitanje. Za razliku od ranijih godina svaki je učenik imao svoje računalo te je mogao u vremenskom razdoblju od jednoga sata sam, u svojem tempu s mogućnošću vraćanja pregledati i odgovoriti na 40 pitanja.

Budući da smo prvi puta sudjelovali na svjetskoj olimpijadi ciljevi u natjecateljskom dijelu nisu bili visoko zadani. Željeli smo skupiti što više iskustva i nagraditi naše ponajbolje srednjoškolske mlade geografe. No, naši učenici postigli su odlične rezultate. Petra Lacković i Karlo Lugomer osvojili su brončane medalje, a svi naši učenici bili su rangirani u gornje 2/3 natjecatelja. Ukupno smo kao tim rangirani na 12. mjesto.

Uz testiranja održano je i natjecanje u izradi i prezentiranju plakata. Svaki tim je prije dolaska na Tajvan trebao izraditi plakat na temu koja je karakteristična za zemlju od kuda dolaze. Klasični turistički plakati nisu dolazili u obzir, već je trebalo izabrati i obraditi temu koja je karakteristična za pojedinu državu. Hrvatski učenici izradili su plakat na temu *Tourism in sensitive karst areas - case study: Plitvice Lakes*. Plakati su bili izvješeni tijekom

Sl. 8. Natjecanje u vezanju kravata

rano vrijeme kao i učenici/natjecatelji. Jedan od voditelja službeno je više zadužen za učenike dok je drugi član Međunarodnoga odbora olimpijade, glavnoga tijela olimpijade. U stvarnosti se posao dijeli te obuhvaća prijevode ključnih riječi, provođenje svih faza ispita (čuvanje, ocjenjivanje, rangiranje), sudjelovanje u radu međunarodnoga odbora. Čuvanje ispita se provodi u grupama po troje dok je ocjenjivanje podijeljeno te se uglavnom provodi u parovima. Testovi nisu šifrirani te se maksimalno ide na poštenje. Općenito je cjelokupna organizacija, provođenje testova, ocjenjivanje i rangiranje temeljeno na povjerenju. Priziva nema, kao niti mogućnosti uvida u test. Na zajedničkom sastanku Međunarodnoga odbora olimpijade se odlučuje o konačnoj listi i podjeli medalja.

Olimpijada je, uz neizbježan natjecateljski dio, mjesto susreta, upoznavanja drugih i drugačijih, njihovih zemalja i kultura. Upravo s tim ciljem uobičajeno događanje na olimpijadama su kulturne prezentacije. Održavaju se u večernjim satima, nakon napornih dnevnih testiranja. S obzirom na velik broj sudionika kulturne prezentacije bile su podijeljene u dvije večeri. Svaki tim imao je, u vremenu od pet do deset minuta, priliku predstaviti svoju zemlju. Mnogi su to učinili kroz pjesmu, ples ili igrokaz pritom dijeleći suvenire i slatkiše svoje zemlje. Hrvatski tim održao je natjecanje u vezanju kravata. Nakon uvodnog dijela i demonstracije vezanja kravate, pozvali smo troje natjecatelja iz publike i održali malo natjecanje u vezanju kravate. Svi natjecatelji dobili su za uspomenu licitarska srca. Kulturne prezentacije možda ostavljaju i najveći dojam te ih se prepričava danima.

Već spomenuta dobra organizacija olimpijade domaćine je najbolje predstavila zemljama sudionicama. Uz ljubaznost treba naglasiti požrtvovnost i trud s kojim su se rješavali svi naši zahtjevi ili manji problemi. Našem boljem upoznavanju azijskog načina života i mentaliteta značajno su doprinijele naše dvije volonterke Sharon i Sandy (postalo je uobičajeno da si Kinezi dodaju engleska imena radi jednostavnosti komunikacije). Njihovoj susretljivosti i ljubaznosti nije bilo kraja te će nam ostati u lijepom sjećanju. Upoznavanju azijske kulture doprinijeli su zajednički posjeti Nacionalnom muzeju, tradicionalnoj tvornici papira i ostalim glavnim znamenitostima Taipeija dok smo ostale geografske značajke sjevernoga dijela otoka upoznali kroz nekoliko terenskih izlazaka.

cijelog natjecanja, a svaki je tim imao priliku kratko prezentirati plakat (po uzoru na slična događanja na znanstvenim i stručnim skupovima). Nakon što su svi sudionici prezentirali plakate, natjecatelji (samo učenici) su glasovali za plakat koji su smatrali najboljim. Hrvatski plakat je proglašen najboljim te su našim učenicima na svečanom proglašenju uručeni simbolični pokloni - najmanji USB uređaji na svijetu.

Možda se pitate koji je posao voditelja. Voditelji timova na olimpijadi imaju isplanirano

foto: Ivan Čanjevac

Sl. 9. Natjecatelji

Povijest je ispisana i put utr za nove generacije. Sljedeća Svjetska geografska olimpijada održat će se za dvije godine u njemačkom Kölnu. Jedan od zaključaka ovogodišnjeg sastanka Međunarodnoga odbora je da se upravo od Kölna 2012. prijeđe na godišnje održavanje olimpijade. Posljedično, druge bi se godine mogla održati posljednja Srednjoeuropska geografska olimpijada. Domaćin će krajem kolovoza 2011. biti češki grad Brno. Uz stečeno iskustvo i uspostavljene kontakte vjerujem da će Hrvatska postati stalan sudionik najvećih svjetskih smotri učenika geografije.

Više informacija, mnoštvo materijala, filmova i fotografija možete pronaći na službenoj mrežnoj stranici Olimpijade:

<http://promotinggeog.geo.ntnu.edu.tw/iGeo2010taipei/english.htm>

foto: Ivan Čanjevac

KAKO UČENJE UČINITI ZANIMLJIVIM? ČLANAK SADRŽI VAŽNE INFORMACIJE O OBRAZOVNIM SADRŽAJIMA ZA ONLINE UČENJE. SAZNAJTE VIŠE O CARNETOVOJ KORISNIČKOJ KONFERENCIJI, WEBFESTIVALU I SUSTAVU ZA ONLINE UČENJE MOODLE. NA WEBFESTIVALU DODJELJUJU SE NAGRADE U KATEGORIJAMA JUNIORI, KADETI I SENIORI. NAJBOLJIM RADOM U KATEGORIJI JUNIORI PROGLAŠEN JE MALI GEOGRAFSKI LABORATORIJ.

MALI GEOGRAFSKI LABORATORIJ

15. - 17. STUDENOG 2010., SPLIT

CARNetova korisnička konferencija ili CARNet Users Conference (CUC) godišnje je međunarodno okupljanje stručnjaka iz područja informacijskih i komunikacijskih tehnologija i njihovih korisnika, što uključuje nastavnike i učitelje, te članove akademske zajednice. U sklopu CUC-a istovremeno se održava i Webfestival, na kojemu autori web stranica mogu prezentirati svoje radove i natjecati se.

CUC 2010, dvanaesti po redu, održan je od 15. - 17. 11. 2010. u Splitu pod nazivom „Novi izazovi“, a Webfestival 2010. tematski bio je posvećen obrazovnim sadržajima u sustavu za online učenje Moodle. Konferencija i Webfestival održani su pod pokroviteljstvom predsjednika države i ministra znanosti, obrazovanja i športa.

U iznimno jakoj konkurenciji stručni ocjenjivački sud odabrao je pobjednike po kategorijama. Najboljim kolegijem u kategoriji Juniori (djeca 4 – 14 godina) proglašen je **Mali geografski laboratorij**, rad profesorice Vesne Janko iz II. OŠ Bjelovar. Kolegij je zamišljen kao skup dodatnih resursa koji mogu biti korišteni u nastavi geografije u višim razredima osnovne škole ili ga učenici mogu sami koristiti kod kuće. U materijale je uvršteno mnoštvo sadržaja i alata koji vrlo zorno prikazuju pojedine teme iz geografije, a učenje mogu, uz korištenje računala i interneta, učiniti interaktivnim i zabavnim.

Mali geografski laboratorij možete potražiti na CARNetovom sustavu za online učenje:

<http://moodle.carnet.hr>

službene fotografije sa dodjele nagrade:

http://cuc.carnet.hr/upload/cuc/album/3/large_img_454.jpg

http://cuc.carnet.hr/upload/cuc/album/3/large_img_455.jpg

VESNA JANKO, prof. geogr. i pov.
II. OŠ Bjelovar - vesna.janko@gmail.com

FESTIVAL ZNANOSTI

11. - 16. 04. 2011.

Festival je posvećen popularizaciji znanosti, a nastoji različitim oblicima prezentacije – izložbama, predavanjima, radionicama... Širokoj publici približiti znanosti i potaknuti interes za znanstvena dostignuća.

Tema festivala: Svjetlost

www.festivalznanosti.hr

DEVETI FESTIVAL ZNANOSTI ODRŽAT ĆE SE OD 11. DO 16. TRAVNJA 2011.

1. OBAVIJEST

HRVATSKO GEOGRAFSKO DRUŠTVO

organizira

5. HRVATSKI GEOGRAFSKI KONGRES

s međunarodnim sudjelovanjem

„GEOGRAFIJA U SUVREMENOM DRUŠTVU“

Osijek, 05.-08. listopada 2011.

ORGANIZACIJSKI ODBOR

PREDSJEDNICA: Dubravka Spevec

TAJNIK: Marin Cvitanović

ČLANOVI: Neven Bočić
Zoran Curić
Jadranka Čelant Hromatko
Lena Mirošević
Vedran Prelogović
Ružica Vuk
Ivan Zupanc

PRIJAVA SUDIONIKA

Sudionici **bez referata** dužni su svoje prijave poslati do **01.09.2011.**

Sudionici **sa referatom/posterom*** dužni su svoje prijave i sažetke radova poslati do **01.03.2011.**

** Sudionici mogu svoje radove prezentirati i u obliku postera (visina 100 cm, širina 70 cm)*

Prijave i sažetke radova šaljite isključivo elektronskim putem, a obrazac prijave preuzmite na adresi www.hagede.hr te ih pošaljite na e-mail: dspevec@geog.pmf.hr ili mcvitan@geog.pmf.hr

Svi pristigli sažeci biti će recenzirani prije konačnog prihvatanja za izlaganje na Kongresu.

Radovi za izlaganje i posteru neće biti prihvaćeni ni uvršteni u program Kongresa sve dok autori ne uplate predviđenu kotizaciju.

KOTIZACIJA

Svi sudionici plaćaju kotizaciju.

Iznos kotizacije uplaćen do 01.05.2011.: **1.000,00 kn (€ 150)**

Iznos kotizacije uplaćen nakon 01.05.2011.: **1.500,00 kn (€ 200)**

U kotizaciju su uračunati troškovi organizacije, promotivni materijali, knjiga sažetaka, potvrda o sudjelovanju na Kongresu i piće dobrodošlice.

Studenti (preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog studija) koji žele sudjelovati u radu Kongresa sa i bez referata, plaćaju 50% od iznosa kotizacije.

Terenski dio Kongresa (2 dana: Baranja i Istočna Slavonija): **500 kn (€ 70)**

U cijenu terenskog dijela uključen je ručak, ulaznica u PP Kopački rit i prijevoz autobusom.

Terenski dio Kongresa **nije** uključen u kotizaciju!

Kotizacija i troškovi terena se uplaćuju na žiro-račun, odnosno devizni račun (za uplate iz inozemstva!) Hrvatskog geografskog društva sa naznakom „za Kongres“:

Žiro-račun (Zagrebačka banka): 2360000-1101511509

Devizni račun (Zagrebačka banka): 2360000-2100058775

Organizator Kongresa

Hrvatsko geografsko društvo (HGD)

Marulićev trg 19/II

10000 ZAGREB, Hrvatska

Tel. +385 1 4894 402

Fax. +385 1 4895 451

Web: www.hagede.hr

E-mail: hgd@geog.pmf.hr

Osoba za kontakt (opće informacije): Jadranka Čelant Hromatko

“GLOBALNA POVIJEST OKOLIŠA”

Ian Gordon Simmons
Disput, Zagreb, 2010., 306 str.

Ian Gordon Simmons, profesor geografije na sveučilištu u Durhamu, knjigom “Globalna povijest okoliša” (Disput, 2010.) nastojao je dati pregled promjena okoliša u svijetu u zadnjih 12 000 godina, ali i pregled promjena ljudskih ideja o planetu i ljudskom mjestu na njemu. Iako „Globalna povijest okoliša“ nije prva knjige iz područja povijesti okoliša na našem tržištu (tu su još i popularno-znanstvena i široko prihvaćena djela Jareda Diamonda „Slom“ i „Sva naša oružja“, te Delortova i Walterova „Povijest europskog okoliša“), svojim obuhvatom, multidisciplinarnim pristupom temi koji uključuje geografiju, povijest, biologiju, ekonomiju, ali i sociologiju, filozofiju i umjetnost, te velikom količinom referenci i pregledom dosadašnjih istraživanja, ovo je djelo zasigurno jedan od najznačajnijih doprinosa proučavanju povijesti okoliša dosad prevedenih na hrvatski jezik.

S obzirom na ambiciozan vremenski raspon (12 000 godina) i prostorni obuhvat (planet Zemlja), a ograničen broj stranica (274 str.) Simmons je ciljano selektivan i ne obrađuje sva područja na Zemlji sustavno. Kao osnovu periodizacije odabrao je pristup energiji. Tako se, osim uvodnog poglavlja „Rezonancije“ i završnog „Nove teme“, knjiga dijeli na četiri glavna poglavlja: „Sakupljači-lovci i njihov svijet“, „Predindustrijska poljoprivreda“, „Industrijski svijet“ te „Postindustrijska era“ (koja u svom naslovu sadržava i znak pitanja). Kako navodi sam Simmons (str. 25), svako poglavlje bavi se „građom koja se odnosi na ekologiju odgovarajuće faze u najširem smislu te riječi; osnovnim okolišnim odnosima (...), njezinim demografskim značajkama i društvenim svojstvima koja su, po svoj prilici, najrelevantnija“. U uvodnom poglavlju Simmons također navodi jednu od glavnih niti vodilja svoje knjige, a to je da je „Globalna povijest okoliša“ knjiga povijesti, a ne prognoze, izražavajući skepsu spram gledišta da povijest okoliša može reći mnogo toga o budućnosti: „Ni jedna prethodna era ne može predvidjeti onu koja slijedi; svaka bi svoj način života proglasila jedinim mogućim (...) U vrijeme kad su bili na vrhuncu, i lovci-sakupljači i predindustrijski poljoprivrednici i industrija koja se temelji na ugljikovodicima zasigurno su vjerovali da će trajati vječno.“ (Prolog, XIX).

Priča o međusobnom odnosu ljudi i okoliša započinje poglavljem „Sakupljači-lovci i njihov svijet“ (str. 27–57) i kronološki obuhvaća najveći dio povijesti čovječanstva. Gotovo 90% povijesti ljudske evolucije otpada na razdoblje lovačko-sakupljačkih društava, ali njihova relativno manja zastupljenost u knjizi leži u činjenici da zbog vrlo malene gustoće naseljenosti lovci-sakupljači praktički uopće nisu promijenili 70% površine našeg planeta. Iako im se upravo zbog toga često pridaje aura konzervacionizma i smatra ih se osobito bliskim s prirodnim svijetom, lovci-sakupljači prije 800 000 godina ovladali su vatrom, prvom velikom snagom u promjenama okoliša koju je čovjek upotrijebio. Također, paralelno s prvim pojavljivanjem ljudi u raznim dijelovima svijeta (posebice u Sjevernoj Americi) može se pratiti nestajanje velikog broja sisavaca, tzv. pleistocensko izumiranje, što vodi do zaključka da su lovačko-sakupljačka društva igrala važnu ulogu u prvim promjenama okoliša od strane čovjeka.

Poglavlje „Predindustrijska poljoprivreda“ (str. 61–118) bavi se prijelazom s ovisnosti o prikupljanju hrane na proizvodnju hrane, iako autor ne naznačuje jasan početak ovih promjena, niti navodi konkretno mjesto ili vrijeme. Značaj ovog razdoblja koje se, kao i prethodno, baziralo isključivo na solarnoj energiji, je poljoprivreda kao ekonomski temelj velikih demografskih promjena. Tako je prije 12 000 godina svjetsko stanovništvo iznosilo oko 4 milijuna, a 1750. godine oko 720 milijuna. Više stanovnika i više hrane rezultiralo je većom vjerojatnošću promjena okoliša, a iz ove jednostavne veze slijede goleme promjene u ljudskoj kulturi. Zanimljivo je ispreplitanje okolišnih s kulturnim faktorima prve poljoprivrede. Postoje teorije prema kojima je pripitomljavanje stoke bilo uvjetovano rogovima njezinih divljih predaka koji su imali oblik polumjeseca. Tako se pripitomljavanjem osiguravala povezanost s boginjom Mjeseca, koja je kroz svoje mjesečne cikluse opet bila povezana sa zemaljskim pojavama. Simmons navodi i druge ekološko-kulturne sklopove domestikacije, no svi oni naposljetku su rezultirali viškovima hrane koji su imali ogromne društvene posljedice – gradove i prve velike civilizacije. U ovom poglavlju Simmons se dotiče našeg područja i naših znastvenika, te kroz primjer *Triplex confiniuma* objašnjava kako su i rat i ratne posljedice igrali ulogu u promjenama okoliša kroz ljudsku povijest.

Sljedeće poglavlje, „Industrijski svijet“ (str. 121–179), bavi se razvojem industrijskih načina proizvodnje od 1750. god do 1950. god, koji su rezultirali revolucijom u organizaciji rada, ali i revolucijom u stavovima. Tako je npr. pojava slobodnog vremena i godišnjih odmora omogućila neke nove stilove života i nove interakcije čovjeka i okoliša. No, temeljna je značajka industrijske ere ljudska sposobnost da solarnu energiju nadopuni energijom fosilnih goriva. Rezultat su mnoge nove tehnologije i izumi koji su iz korijena mijenjali postojeća društva. Jedan od rezultata te ere je i stvaranje nacionalne države, a u ovo razdoblje spadaju i kolonijalni režimi koji su mijenjali društva i okoliše čitavih kontinenata. O razmjerima promjene okoliša govori i činjenica da je u samo 200 godina posječeno preko 500 milijuna hektara šume koje su većinom postale oranica ili travnjak.

Svojevrsan kraj ove kronologije je poglavlje „Postindustrijska era?“ (str. 183–234) u kojem rast interakcije pokretane ljudskim postupcima Simmons naziva eksponencijalnim.

Motor s unutrašnjim izgaranjem, klimatske promjene, televizija i stvaranje globalne publike te sve veća potreba za energijom samo su neke činjenice i koncepti koji se obrađuju u ovom poglavlju. Literatura o ovim i povezanim temama je enormna, koncepti su brojni i multipliciraju se geometrijski, ali Simmons nastoji dotaknuti gotovo sve relevantne probleme koji proizlaze prvenstveno iz glavnog ekonomskog cilja današnjih društava, a to je rast pod svaku cijenu.

U zaključnom poglavlju „Nove teme“ (str. 237–274) može se najbolje vidjeti širok raspon tema kojima se ova knjiga bavi. Tako se Simmons dotiče i *skliskosti* samog jezika kao sredstva primanja i odašiljanja informacija, fluidnih termina „priroda“ i „okoliš“, odnosu postmoderne i okoliša, te ekologije emocija, mitova, simbola, ali i prirode svijesti i svjesnosti. Također daje i kratak pregled postojećih trendova u zaštiti okoliša uz dašak optimizma u odnosu čovjeka i okoliša kao rezultat sve veće svjesnosti o njegovom reciprocitetu.

Poseban dodatak hrvatskom izdanju „Globalne povijesti okoliša“ je i pogovor urednice hrvatskog izdanja, prof. dr. sc. Borne Fuerst-Bjeliš pod naslovom „Zašto globalna povijest okoliša?“. Urednica ovdje navodi i glavni cilj prijevoda ove knjige – približiti širokoj znanstvenoj i kulturnoj javnosti problematiku povijesti okoliša. S obzirom na „gust“ stil pisanja I. G. Simmonsa te veliku količinu materije smještenu na manji broj stranica, knjiga nije za početnike i neiskusne čitatelje, već očekuje neko predznanje iz geografije i srodnih područja. „Globalna povijest okoliša“ odličan je materijal za opće, temeljno štivo iz povijesti okoliša za studente, buduće znanstvenike i istraživače iz niza područja, ali i svima kojima će ova izuzetno važna problematika biti od interesa. Riječima samog autora, kad okoliš prikazujemo riječima i slikama, razgovaramo sami sa sobom. Kad se služimo buldožerom, stvari stoje drukčije, iako i onda kazujemo nešto o sebi.

MARIN CVITANOVIĆ

ERRATA CORRIGE

Geografski horizont 2/2010

- Na str. 60. u naslovu sl. 8 umjesto „...Golkubinjak“ treba stajati „...Golubinjak“.

- U rubrici „Karta govori“ na str. 89 iza prvog poglavlja treba umetnuti:
DINAMIČNA, STRUKTURNO JAČA PERIURBANA ILI RURALNA PODRUČJA
(688 NASELJA, 747.054 STANOVNIKA)

U naseljima ovog tipa živi daleko najviše stanovnika Hrvatske (16,8 %), izuzev u gradovima. Locirana su neposredno uz gradska naselja, duž cestovnih pravaca koji povezuju Središnju i Istočnu Hrvatsku ili se radi o velikim, centralnim funkcijama bolje opremljenim naseljima krajnjeg istoka Hrvatske. Oko makroregionalnih centara ta naselja prate dominantne osi urbanizacije: prstenasto se šire oko Zagreba, zvjezdasto duž prometnica oko Osijeka te linearno prateći obalnu liniju u gradskim regijama Splita i Rijeke. Redovito se pojavljuju i uz sva regionalna te neka subregionalna središta. Prosječna veličina naselja tog tipa je 1085,8 stanovnika, a gustoća naseljenosti 102,5 st/km². Ovaj tip naselja karakterizira izrazita demografska koncentracija, najpovoljnija dobna i obrazovna struktura od svih tipova, visoki udio dnevnih cirkulanata te dominacija II i III sektora djelatnosti.

- Autorica priloga „17. državno natjecanje iz geografije“ (str. 92-97) je Ružica Vuk.

Ispričavamo se čitateljima i autorima.

Uredništvo